

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій
Кафедра психології, політології та соціокультурних технологій

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри

(підпис) (прізвище та ініціали)
«__» _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

здобувачки ступеня бакалавра менеджменту соціокультурної діяльності
Джури Інни Анатоліївни
за темою:
«Вплив соціокультурних заходів на розвиток громади (на прикладі
Погребищенської громади)»

(галузі знань **02** Культура і мистецтво
спеціальність **028** Менеджмент соціокультурної діяльності)

Науковий керівник
доктор філософських наук, професор
Бойко Ольга Петрівна
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)
«__» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри
кандидат філософських наук, доцент
Світайло Ніна Дмитрівна
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)
«__» _____ 20__ р.

Підсумкова оцінка:
Національна шкала _____
Кількість балів ECTS _____

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи здобувачки ступеня бакалавра менеджменту соціокультурної діяльності Джури Інни Анатоліївни на тему: «Вплив соціокультурних заходів на розвиток громади (на прикладі Погребищенської громади)»

(35 сторінок, 38 використаних джерел, 4 додатки).

Ключові слова: соціокультурні заходи, івент менеджмент, громада, вплив соціокультурних заходів.

Об'єкт дослідження – соціокультурні події як засіб впливу на розвиток громади.

Предмет дослідження – процес впливу соціокультурних заходів на громадськість м. Погребище.

Мета та завдання дослідження полягають в визначення шляхів впливу соціокультурних заходів на громадськість та їх значення в розвитку громади.

Методами дослідження є загальні та спеціальні наукові методи: теоретичний аналіз наукових літературних джерел, дослідження, аналіз, узагальнення, опитування, статистична обробка даних.

Матеріали кваліфікаційної роботи рекомендується використовувати в сфері організацій подій місцевого значення соціокультурними установами, зокрема центрами культури та дозвілля територіальних громад.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1.	
ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВПЛИВУ	
СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЗАХОДІВ НА РОЗВИТОК ГРОМАДИ.....	
1.1 Загальна характеристика соціокультурних заходів на рівні громади.....	6
1.2 Особливості впливу соціокультурних заходів на розвиток громади.....	9
РОЗДІЛ 2.	
АНАЛІЗ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЗАХОДІВ У М. ПОГРЕБИЩЕ.....	
2.1 Аналіз документів та положення комунального закладу «Центр культури та дозвілля», які регулюють проведення соціокультурних заходів в м. Погребище.....	16
2.2 Досвід реалізації та оцінювання соціокультурних заходів у м. Погребище.....	16
2.3 Рекомендації щодо подальшого впровадження оцінювання соціокультурних заходів у м. Погребище.....	20
ВИСНОВКИ	22
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	23

ВСТУП

Актуальність дослідження зумовлена тим, що культурна сфера місцевих громад зазнає значних трансформацій під впливом таких негативних факторів, як економічні та політичні зміни, еміграція місцевого населення, пандемія, війна, втрата робочих місць. Сфера івент-менеджменту стає все більш популярною в територіальних громадах, оскільки розвиток технологій, екологічні, соціальні та політичні зміни викликали потребу в диверсифікації промисловості в областях, які раніше залежали від традиційних галузей, таких як сільське господарство, або вузько орієнтовані галузі туризму. Зокрема перед малими містами постала потреба адаптації, щоб вижити. У малих містах також, як правило виникають проблеми обмеженого бюджету, інертності населення і проблема самоідентифікації. Довготривалий вплив масової культури чи стереотипів про очікуваний спосіб життя місцевого населення призвів до того, що міста ігнорують власний потенціал та наявність ресурсів і перешкоджають цим створенню нової ідентичності громади[2]. Проблеми з якими зіштовхувались громади ігнорувались десятиліттями, однак малі міста та міста районного значення складають близько половини населення[14]. Ігнорування проблем, перспектив розвитку, самобутності і потенціалу цих населених пунктів може спровокувати трагічні наслідки в для всієї країни.

Як показує дослідження 2018 року проведене центром розвитку «Демократія через культуру» найзацікавленішими в розвитку соціокультурної сфери є місцеві органи влади в селах, селищах та малих містах[16]. Адже одним із шляхів розв'язання проблеми, які постали перед малими містами є їхня культурна трансформація. За останні роки соціокультурні заходи різних масштабів стали одним із основних елементів культурної сфери.

Соціокультурні заходи відіграють важливу роль у розвитку територіальних громад покращуючи привабливість регіону, створення та розвиток його туристичного іміджу та виступають каталізатором інших подій. На додаток до економічної вигоди, яка отримується від збільшення кількості туристів та відвідувачів заходів, соціокультурні заходи також сприяють продовженню туристичного сезону району його освітні можливості, культурні та соціальні, виховують почуття гордості громади, допомагають зберегти чутливі природні, соціальні та культурні сфери та сприяють сталому розвитку. Соціокультурні заходи з великим успіхом використовуються в багатьох областях як засіб залучення людей до регіонів.

Стрімкий розвиток сфери івент індустрії зумовлений привабливістю подій, яка проявляється в унікальному досвіді, який можуть пережити відвідувачі події. Обмеженні часові рамки події додають винятковості, оскільки подія доступна лише протягом обмеженого проміжку часу, а можливо і лише один раз в житті. З 2018 року по 2019 рік за підтримки Європейського Союзу в рамках програми «Малі міста – великі враження» було ініційовано та проведено низку культурних заходів у малих містах та селах України, з метою їх культурно-економічного розвитку[8]. Дослідження після проведених заходів показали, що 100% респондентів вважають, що проведений захід на території їх громади згуртував жителів та 100% респондентів підтримують повторне проведення культурного заходу повторно[1].

Тобто, соціокультурні заходи можуть зміцнити соціальну структуру громад, надають можливість членам громади зібратись разом, поспілкуватись, обмінятись досвідом і налагодити зв'язки. Таке спілкування сприяє згуртованості і почуттю приналежності до громади та відповідальності за зміни в ній.

Новизна мого дослідження полягає в тому, що переваги та впливи соціокультурних заходів більш чітко дослідженні та продемонстровані серед

населення великих міст Америки, Австралії та країн Європи, в своєму дослідженні я розгляну особливості впливу соціокультурних заходів на територіальні громади малих міст та селищ в українському контексті.

Враховуючи важливу роль, яку відіграє культура, та зокрема вплив соціокультурних заходів на позитивні зміни в громаді, збільшується кількість досліджень, які звертають увагу на соціокультурний вплив подій. Проблему досліджували Д. Гурсой, К. Кім, М. Уйсал, К. Смол, Д. Едвардс, Л. Шерідан та ін.

Таким чином **об'єктом** дослідження є - соціокультурні події як засіб впливу на розвиток громади.

Предмет дослідження дипломної роботи – процес впливу соціокультурних заходів на громадськість м. Погребище.

З цього випливає **мета** роботи — визначення шляхів впливу соціокультурних заходів на громадськість та їх значення в розвитку громади.

Для досягнення мети були поставлені наступні **завдання**:

1. Теоретично обґрунтувати види соціокультурних заходів і подій та їх потенційний вплив на розвиток громади;
2. Розглянути особливості впливу соціокультурних заходів на розвиток громади;
3. Розробити план аналізу впливу соціокультурного заходу м.Погребище;
4. Проаналізувати отримані дані та розробити рекомендації для подальшої діяльності соціокультурних установ м.Погребища;

Теоретичні та емпіричні методи дослідження: теоретичний аналіз наукових літературних джерел, дослідження, аналіз, узагальнення, опитування, статистична обробка даних.

Практичний розділ дослідження реалізовувався на базі комунального закладу «Центр культури та дозвілля» міста Погребище, Вінницького району, Вінницької області.

Теоретична та практична цінність роботи полягає у об'єднанні і узагальненні матеріалів з питання впливу соціокультурних заходів на розвиток українських громад в одному документі та поглибленні власних знань стосовно предмету дослідження. Також, результати проведеного дослідження можуть бути використані для покращення роботи культурних установ міст та селищ, зокрема роботи комунального закладу «Центр культури та дозвілля» м. Погребище, Вінницького району, Вінницької області.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з таких частин: вступ, 2 основні розділи, що містять характеристику соціокультурних заходів на рівні громади та їх особливості впливу на розвиток громади, аналіз діяльності з реалізації соціокультурних заходів у м. Погребище та досвід оцінювання їх впливу, рекомендації щодо подальшої роботи, висновок, використані джерела та додатки.

Загальний обсяг роботи: 35 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ

1.1. Загальна характеристика соціокультурних заходів на рівні громади

Розвиток соціокультурної сфери в малих містах не мав значного значення до останніх десяти років. Малі містечка були самостійними одиницями для себе, надані політичним рішенням місцевого самоврядування, які не визнавали справжню цінність малих міських середовищ для розвитку соціокультурної сфери та туризму. Культурно-історична спадщина малих міст, яка погано представлена і популяризована залишається недостатньо використаним ресурсом соціокультурної сфери, лише завдяки освіті та підвищенню рівня життя спостерігається зростаючий інтерес до підвищення рівня соціокультурної сфери серед населення. Однак варто враховувати що розвиток соціокультурної сфери жодним чином не повинен порушувати баланс соціально-економічних умов життя малих міст і має зберегти їх культурну самобутність. У процесі глобалізації необхідно оцінити всі можливі потенційні впливи соціокультурної сфери на розвиток громади, для того щоб уникнути негативного впливу на мешканців. В даній роботі розглянемо потенційні впливи соціокультурних заходів на розвиток громади.

Розглядаючи сферу соціокультурних заходів, важливим початковим кроком є розгляд визначення терміну «захід» та «подія». Однією з проблем у визначенні заходів та подій є те, що наразі в соціокультурній сфері використовується більш поширений синонім «івент» (англ. event), важливо враховувати, що кожен івент, тобто захід чи подія мають унікальну мету, ціль та аудиторію, тому кожен дослідник трактує ці поняття по різному спираючись на власний досвід у сфері івент – менеджменту[4].

Відповідно до тлумачного словника української мови подія - те, що відбувається; явище, факт суспільного або особистого життя[11]. За визначенням академічного тлумачного словника захід - це «сукупність дій або засобів для досягнення, здійснення чого-небудь»[5]. Поняття «івент» передбачає, що це подія і захід одночасно[6], розглянувши детальніше ці визначення було помічено, що термін «подія» занадто вузький у своєму значенні, тому щоб задовольнити потреби дослідження, надалі в дослідженні використовуватиметься термін «заходи».

Соціокультурні заходи були досить важливою частиною суспільства з давніх часів, однак за останні десятиліття їх формати, розміри та наповнення суттєво змінилися. За визначенням дослідника сфери івент - менеджменту Дж.Голдблатта захід – це «...унікальний проміжок часу, що проводиться з використанням ритуалів і церемоній для задоволення особливих потреб людей»[25,с.8]. Міжнародна рада індустрії заходів визначила захід як «організовану подію, таку як зустріч, конгрес, виставка, спеціальна подія, гала-вечеря тощо. Захід часто складається з кількох різних, але пов'язаних функцій» [21].

Провідний дослідник міжнародного туризму та подій професор Д.Гетц припустив, що «...заходи є просторово-часовим явищем, і кожна з них є унікальною через взаємодію між середовищем, людьми та системами управління, включаючи елементи дизайну та програму»[23,с.404].

Враховуючи попередні дослідження, пропонуємо визначення соціокультурного заходу як події, яка має елемент часу, запланована, має двох або більше учасників і надає унікальні можливості відвідувачам.

Соціокультурні заходи розрізняються за передбачуваною кінцевою метою, коли акцент робиться на бажаний результат реалізації події. В залежності від охоплення цільової аудиторії події бувають: міжнародні, державні, масові, приватні та мікрозаходи [24].

Своєю чергою професор Д.Гетц виділив кілька типів запланованих заходів на основі їх форми, тобто очевидних відмінностей у їхній цілі та програмі. Ці заплановані заходи включають: культурні свята (фестивали, релігійні церемонії, пам'ятні заходи); мистецтво і розваги (концерти, церемонії нагородження); політичні та державні заходи (саміти, VIP-візити); бізнес і торгівля (ярмарки, конгреси, виставки); освітні та наукові заходи; спортивні змагання професійні та аматорські; розважальні заходи (ігри та спорт для розваг); та приватні заходи (весілля, світські зустрічі)[23, с.403]

Також можна класифікувати заходи за їх розміром. У цьому випадку заходи класифікуються як мега-заходи, знакові заходи, великі заходи та місцеві або громадські заходи[24,с.6]. Зупинимось на розгляді місцевих або громадських заходів, які в основному призначені для місцевих жителів і зазвичай базуються на місцевих, соціальних та розважальних цінностях. Місцевий захід – це подія, яка орієнтована в основному на місцеву аудиторію та організована в основному для соціальної, веселої та розважальної цінності[32,с.72].

Заходи місцевого рівня мають низку особливостей притаманних лише їм, зокрема такі заходи охоплюють будь-які повторюванні або окремі заходи, які мають значення для цього регіону; місце проведення заходу завжди фіксоване, як правило використовується місцевий стадіон, парк, центральна площа міста, концертний зал; заходи проводяться з певною періодичністю від одного до кількох днів, раз на рік; час та тривалість заходу завжди визначений конкретно; цільова аудиторія складається з місцевих жителів конкретної територіальної громади; відвідувачі як правило мають можливість безкоштовно відвідати захід та отримати під час проведення заходу платні послуги (майстер-клас, придбання сувенірної продукції, ярмарка та ін.)

У багатьох містах та селах України відзначаються різноманітні місцеві соціокультурні заходи.. Звернемо увагу на основні типи заходів, які регулярно організовуються українськими місцевими громадами. Найпопулярнішими заходами, які проводяться у містах та селах є заходи з категорії розважальних та спортивних заходів, які мають на меті забезпечити організацію такого заходу, що утримує увагу та інтерес учасників. Ці типи заходів зазвичай асоціюються з розвагами та визначаються за основними показниками дозвілля, відпочинку та розваг або задоволення для їх учасників. Типи заходів, які входять до цієї категорії, включають фестивалі, спортивні змагання, концерти та живі виступи.

Фестивалі є одним із найшвидших групових секторів у сфері заходів, які привертають увагу урядів, організаторів та ЗМІ. Ці типи заходів розрізняються і часто мають кілька зацікавлених сторін та різну мету. Розміри та масштаби фестивалів варіюються від тисяч відвідувачів до невеликих громадських фестивалів із лише кількома десятками відвідувачів. Вони також мають великий соціальний та фінансовий вплив на пов'язані з ними громади та організаторів. Фестивалі можуть надавати способи відзначити культурні особливості місцевості або залучити місцевих і далеких відвідувачів до фестивалю чи міста. Менші міста та селища часто розглядають фестивалі як економічну чи соціальну можливість отримання доходу та зв'язку з громадою[30,с.875–889]. Тематика фестивалю може відрізнитися в залежності від місцевості і включати такі компоненти, як музика, мистецтво, культура, їжа, ярмарки тощо[3,с.56-60]. За висновком Владислави Чайки, феномен фестивалю як особистого виду культурної діяльності займає важливе місце у розвитку культури і мистецтва, обміну культурними здобутками, культурному діалогові, адже фестиваль, як мультикультурний феномен, здатний об'єднати різні види мистецтв, акумулюючи той культурний досвід і спадщину, які притаманні тій чи іншій етнічній культурі[17,с.567-570].

Наведемо кілька прикладів організованих та успішно проведених фестивалів регіонального чи місцевого масштабу: Фестиваль «Води і муралів», 9 серпня с. Берізки-Чечельницькі, Чечельницький район Вінницької обл. Парк Джерел – це територія тематичних муралів та туристичний маршрут «До чистих джерел». с. Красносілка Лиманського району Одеської обл., Етно-фестиваль «Чумацький шлях», с. Урич, Сколівський район Львівської обл. Фестиваль бойківської культури «Бойє», Новопокровська ОТГ Луганської обл. Всеукраїнський фестиваль традиційної народної культури «Талант_Kolyska.UA», м. Рені Одеської обл. Фестиваль «BANDURA FUSION», м. Тульчин, Вінницька обл., міжнародний оперний open air фестиваль OPERAFEST TULCHYN[8].

Не менш популярними заходами, які організовуються на рівні громади є концерти. Концерт – це організоване розважальне шоу живої музики для публіки. Іноді виступ може виконувати лише один виконавець у вигляді сольного концерту, або музична група, як-от музичний гурт, хор чи оркестр. Як правило, концерт супроводжується живим виконанням музики, він також може містити візуальні засоби або записані звуки, такими як звуки природи, феєрверки, лазери тощо[33]. Концерти організовуються відповідно конкретної тематики, для окремих цільових аудиторій та проводяться на сценах культурних установ, просто неба, на стадіонах чи вулицях. Концерти в українських містах проводяться як окрема подія, або ж є частиною цілої концертної програми.

Активне використання даних видів заходів можемо простежити під час святкування Днів міста, зокрема в місті Ірпінь, Київської області на різних локаціях під час святкування Дня міста були проведені концерти до Дня міста та Дня захисника України, концерт народної та естрадно-симфонічної музики та концертна програма молодіжних гуртів та гостей свята, концерт КМЦ «Сузір'я» Університету Державної фіскальної служби України[15].

Програма святкування Дня міста в м.Переяслав показує популярність використання спортивних розважальних заходів, іще одного виду соціокультурних заходів, що активно організовуються на рівні громади, зокрема було проведено легкоатлетичний забіг спиною вперед «Цікаве місто», благодійний веломарафон, показовий виступ спортивного клубу «Тайфун»[7].

Також варто зазначити, що нинішня сфера івент-менеджменту вимагає від організаторів заходів швидкого розвитку та інновацій. З початку пандемії Covid-19 все більшої популярності набули віртуальні або ж онлайн заходи — це захід, який передбачає взаємодію людей в онлайн-середовищі в Інтернеті, а не зустріч у фізичному місці[35]. Популярні види використання віртуальних заходів включають вебінари, прямі трансляції, віртуальні торгові виставки, онлайн-класи, онлайн-тури та корпоративні заходи. В останні роки також стали популярними гібридні події, які поєднують події в реальному часі з віртуальним вмістом, до якого можна отримати доступ в Інтернеті.

Віртуальні події працюють за допомогою технології, спеціально розробленої для відтворення подій в Інтернеті. Мінімальний необхідний набір технологій включає під'єднаний до Інтернету пристрій (комп'ютер/телефон/планшет) з камерою, мікрофоном та встановленим спеціалізованим програмним забезпеченням. Більш просунуті платформи віртуальних подій мають віртуальний досвід, який імітує особисті конференції, такі як віртуальне лобі, віртуальні виставкові зали, де експоненти можуть рекламувати свої продукти та послуги, а також віртуальні конференц-зали, які надають учасникам можливості спілкування. Зазвичай середовища віртуальних конференцій налаштовуються заздалегідь із візуальними елементами, навігацією та сесіями, доданими до платформи віртуальних подій, щоб створити онлайн-досвід. Сесії зазвичай записуються заздалегідь, хоча деякі платформи також дозволяють транслювати прямі доповіді та сеанси.

Онлайн заходи вирізняються низкою переваг, серед яких зокрема можемо виділити:

- Нижча вартість. Віртуальні заходи є більш рентабельними як для відвідувачів, так і для організаторів. Організатори не повинні платити за дороге приміщення або використовувати бюджет, щоб залучити персонал на місце проведення заходу.
- Економія часу: онлайн-ведучі заходів економлять час на підготовку та планування. Учасники заощаджують час на поїздку до місця проведення заходів.
- Розширення бази учасників: оскільки для віртуальних подій потрібен лише пристрій із підключенням до Інтернету, вони відкриті майже для всіх. Більше людей можуть легко відвідувати онлайн-заходи, зменшуючи занепокоєння щодо здоров'я та безпеки, витрати часу, бюджету та місця події, включно з міжнародними учасниками, які можуть бути занадто далеко, щоб відвідати особисто.
- Розширення список потенційних спікерів. Так само, скорочення зобов'язань щодо віртуальної події може також полегшити залучення доповідачів, особливо якщо захід включає поєднання живих і попередньо записаних сесій.
- Контент, який створений для онлайн-заходів, може бути повторно використаний іншими способами протягом року. Оскільки вміст віртуальної події попередньо записується, той самий вміст можна повторно використовувати для проведення подій-партнерів для інших часових поясів і регіонів, що призводить до значної економії коштів, які потім можна передати учасникам та/або покращити подію.
- Кращі дані та відстеження. Онлайн-події надають унікальні можливості для створення даних від першої сторони за допомогою реєстрації та

залучення відвідувачів під час події та через соціальні мережі. Деякі платформи подій надають детальну інформацію про зацікавленість і задоволеність відвідувачів і дозволяють організаторам використовувати цю інформацію для повторення та покращення досвіду[36].

Водночас існують деякі проблеми пов'язані з віртуальними подіями, на які важливо звернути увагу. Сидіти кілька годин поспіль перед комп'ютером виснажливо. Відома як «втома від ZOOM»[27], психічна та фізична втома, викликана марафонськими відеочатами. До інших проблем можемо віднести проблему з вибором платформи для проведення заходів. Поширеною проблемою віртуальних заходів є низька явка на живу трансляцію. Зазвичай 75% відвідувачів не з'являються на подію в прямому ефірі[36]. Це можна подолати, стягуючи плату за подію, і пом'якшити її, пропонуючи записаний вміст на вимогу після цього.

На основі проведеного теоретичного аналізу встановлено, що івент індустрія та зокрема організація соціокультурних заходів – сфера що стрімко розвивається. За підтримки культурних ініціатив та місцевої влади, на територіях громад все частіше проводяться заходи, які відрізняються за своїми масштабами, метою та темами. Однак, попри свою відмінність проведені заходи приносять значну користь місцевій громаді, оскільки допомагають створити відчуття причетності до громади та визнання навколишнього середовища.

1.2. Особливості впливу соціокультурних заходів на розвиток громади

Усі заплановані соціокультурні заходи мають мету, завдання та бажані передбачувані, а іноді і не передбачувані результати. Які своєю чергою, як стверджує дослідник Д. Гетц впливають на відвідувачів, учасників заходу, громаду та інших зацікавлених сторін[24,с.300].

Соціокультурні заходи відіграють важливу роль у житті громад, і для того, щоб заходи були успішними, мешканці повинні бути в ентузіазмі щодо них. Ставлення мешканців важливе, оскільки на них безпосередньо впливає діяльність, пов'язана з організацією заходу на території громади[38,с.166]. Підтримка та участь у заході з боку місцевих жителів безпосередньо вплине на успіх заходу; ставлення місцевих жителів до проведення заходу і туристи залишать враження на туристів. Дослідник івент індустрії Б. Янешко стверджує, що існує прямий зв'язок між розміром або масштабом події та впливом, який він справляє – у міру збільшення розміру події збільшуються їхня потенційна відвідуваність, висвітлення в ЗМІ, а також потенційні витрати та вигоди[28,с.5].

Дослідження, пов'язані з впливом соціокультурних заходів, зазвичай сприймаються з точки зору економіки або фінансових прибутків, або втрат, які є результатом проведення таких заходів. Соціокультурний вплив фестивалів часто може бути вторинним щодо традиційного «підсумку», який дають дослідження економічного впливу, проте в контексті організації соціокультурних заходів та подій спостерігається зростання інтересу до соціокультурного впливу. Даний вплив стосується змін у системі цінностей, норм, переконань, сприйняття, моралі та поведінки та будь-яких впливів, які можуть вплинути на якість життя місцевих жителів, як позитивно, так і негативно[37,с.198].

У 1980 році було організовано Міжнародна асоціація з оцінки впливу, щоб об'єднати дослідників, практиків і користувачів різних видів оцінки впливу з усіх частин світу. Провідна глобальна мережа з найкращої практики використання оцінки впливу політики, програм, планів і проєктів на суспільство, дотримуються думки, що соціокультурний вплив – це зміни, які відбуваються в одному або кількох наступних напрямках:

- спосіб життя людей – як вони живуть, працюють і взаємодіють один з одним щодня;
- культура громади – їхні спільні вірування, звичаї, цінності та мова;
- місцева спільнота – її згуртованість, стабільність, характер, послуги та засоби;
- політична система – ступінь, до якої люди можуть брати участь у прийнятті рішень, що впливають на їхнє життя, рівень демократизації, що відбувається, та ресурси, надані для цієї мети;
- навколишнє середовище – якість повітря та води, якими користуються люди; рівень небезпеки або ризику, пил і шум, яким вони піддаються; їхня фізична безпека;
- здоров'я та добробуту місцевих жителів – здоров'я – це стан повного фізичного, психічного, соціального та духовного добробуту, а не лише відсутність хвороб чи фізичних вад;
- їхні страхи та прагнення – їхні уявлення про свою безпеку, їхні страхи щодо майбутнього своєї громади та їхні прагнення щодо свого майбутнього та майбутнього своїх дітей[34].

Події збільшують гордість і створюють культурну ідентичність, згуртованість і розширення знань про місцевість, тому важливо розуміти сприйняття та думки місцевих жителів і при цьому намагатися максимізувати позитивне сприйняття[26,с.173]. Дослідники сфери івент - менеджменту Л.

Фредлайн і М. Дірі додають, що місцева громада відчуває гордість, демонструючи аспект своєї культури та традицій, що, своєю чергою, надає їм дух приналежності до своєї культури[22,с.4]. Це зміцнює зв'язок між місцевими жителями та туристами, які відвідують захід. Заходи дають місцевим жителям можливість налагодити стосунки з волонтерами, учасниками, глядачами та туристами, а також отримати нові навички[20,с.25]. Заходи також доповнюють атрибути привабливості місця проведення, забезпечуючи більше заходів для туристів загальний імідж місця призначення покращується завдяки перспективі подій. Місцеві жителі мають можливість брати участь у заході як глядачі, волонтери чи як артисти, тож подія дає місцевим жителям можливість втекти від рутинного життя. Проведення заходів може призвести до покращення громадських послуг або ж появи нових. Зокрема за ініціативами організованих заходів у громаді може бути впроваджена культура довготривалого волонтерства в соціокультурних закладах, створені програми сортування відходів, програми зі збору добровільних пожертв для неприбуткових організацій чи суспільних потреб, програми з озеленення територій громади, створення стінописів та графіті. Соціокультурні заходи сприяють появі додаткових паркових, рекреаційних та культурних об'єктів, а також заохочення населення до культурної діяльності після проведення заходу, шляхом залучення громади до роботи соціокультурних установ.

У дослідженні канадського професора з івент-менеджменту Т.Деламера, можемо помітити, що соціокультурні заходи сприяють не лише соціальним перевагам у громаді, а й індивідуальним, які громада отримує після проведення заходів[19]. Розглянемо отримані результати з урахуванням специфіки українських реалій та особливостей територіальних громад України. В першу чергу громада отримує загальні переваги, до яких можемо віднести:

1. Поліпшення іміджу громади;
2. Постійний позитивний культурний вплив на громаду;

3. Відчуття унікальної та особливої спільноти;
4. Почуття добробуту суспільства;
5. Проживання спільного досвіду – свято в громаді;
6. Загальне покращення якості життя в громаді.

Водночас поруч з загальними перевагами, можемо відокремити індивідуальні переваги, які в різному співвідношенні можуть відчувати на собі жителі громади під час та після проведення соціокультурного заходу:

1. Взаємодія з виконавцями/працівниками фестивалю;
2. Фестиваль виступає як вітрина нових ідей, можливість пізнавати нове;
3. Урізноманітнення культурного досвіду;
4. Особисте почуття гордості та визнання через участь у фестивалі;
5. Покращення особистого здоров'я та добробуту;
6. Можливість розвивати нові культурні навички та таланти.

Існують також деякі негативні соціокультурні фактори, які можуть вплинути на місцеву громаду. Туристи можуть порушити нормальне життя мешканців, а також зменшити їх конфіденційність[22,с.12]. Більш масштабні події також можуть бути пов'язані з високим рівнем шуму транспорту, забруднення відходами і тиском на інфраструктуру громади що приймає, наприклад транспорт[26,с.173]. Незаконна діяльність має тенденцію до посилення в невимушеній атмосфері туристичних районів, а вживання алкоголю неповнолітніми є великою проблемою, особливо в громадах і зонах, де продається алкоголь. Іншим негативним впливом організації соціокультурних заходів можуть бути конфлікти між місцевими жителями та туристами чи відвідувачами, які можуть виникнути через соціальні та культурні відмінності, а також через те, що місцева етнічна культура змінюється відповідно до потреб туризму[29,с.4].

Оскільки невеликі громади зазвичай не мають ні часу, ні ресурсів для проведення обґрунтувань для низки різноманітних пропозицій щодо заходів та їх потенційних впливів, як позитивних, так і негативних, то частіше ідеї для заходів генеруються або окремою особою, або групою всередині самої громади, які визначили концепцію заходу, яка за своєю суттю підходить для її спільноти, охоплюючи конкретні цінності, які вони хочуть показати. Таким чином, не існує ряду альтернативних ідей соціокультурних заходів для оцінки, а є одна ідея, яка була розроблена та погоджена для спільноти. Оцінка соціокультурного впливу в таких випадках є ресурсомісткою, трудомісткою та невідповідною. Наростаюча популярність соціокультурних заходів у поєднанні з їх позитивним і негативним впливом на спільноти, що приймає призвело до зростання попиту на дослідження соціокультурного впливу заходів на громади. На основі вище зазначеного матеріалу для зручнішого використання було розроблено таблицю впливів соціокультурних заходів на розвиток громади (див. Додаток А).

Соціокультурні впливи часто важко об'єктивно виміряти, оскільки їх неможливо легко визначити кількісно, такі впливи вивчаються шляхом дослідження сприйняття жителями цих впливів, тож інформація з таблиці впливів соціокультурних заходів на розвиток громади була використана для створення шкали вимірювання сприйняття жителями цих впливів, фактори впливів, які були віднесені до шкали представлені на рис. 1.1: вплив на громаду, вплив на інфраструктуру, вплив на здоров'я та безпеку, вплив на культуру, вплив на дозвілля та рекреацію.

Рис. 1.1. Фактори впливів соціокультурних заходів на розвиток громади

Для отримання результатів респондентам необхідно обрати один з факторів та насиченість його впливу, якщо він був, зразок анкетування представлений в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1. Шкала вимірювання впливу

	Фактор впливу	Рівень впливу		
		Так	Ні	Важко відповісти
1.	Новий культурний досвід	Так	Ні	Важко відповісти
2.	Підвищена згуртованість спільноти	Так	Ні	Важко відповісти

Такий гнучкий і практичний інструмент для оцінки соціокультурного впливу події, дозволить отримати цінний зворотний зв'язок, який може бути врахований під час організації майбутніх заходів.

Отже, вплив може бути як позитивним, так і негативним. В першу чергу очікувана користь від подій - економічний, соціальний, культурний чи екологічний вплив, що є основним рушієм підтримки та зростання громади. Події майже неминуче несуть витрати або мають негативні наслідки, які меншою чи більшою мірою призводять до зменшення їх чистої вигоди. Таким чином, ключовим завданням для менеджерів заходів є не тільки ідентифікувати і, наскільки це можливо, передбачити вплив подій, але керувати ними таким чином, щоб вигоди були оптимізованими та негативний вплив мінімізувався, щоб загальний вплив події був позитивним. Щоб досягти цього, усі передбачувані позитивні наслідки мають бути розроблені та максимізовані, а негативним впливам протидіяти. Часто негативні наслідки можна подолати за допомогою поінформованості та втручання – гарне планування завжди має вирішальне значення. Зрештою, успіх заходу залежить від того, чи керівники заходу досягнуть цього позитивного балансу та донесуть його до низки зацікавлених сторін.

Висновки до розділу 1

Отже, в даному розділі в пункті 1.1. було визначено особливості визначення терміну «захід» в контексті івент-менеджменту, що зумовлені різними підходами науковців соціокультурної сфери до трактування даного терміну. Тому проаналізувавши уже наявні визначення, було запропоноване авторське унікальне визначення, яким надалі користуємось в дослідженні. Чітке визначення термінології дослідження дозволило детальніше проаналізувати типологію заходів. Зокрема, було розглянуто класифікацію соціокультурних заходів за охопленням аудиторії та розміром. Детальніше досліджено місцеві заходи, або ж регіональні, які націлені на громади з невеликою кількістю місцевого населення.

Аналіз показав, що серед місцевих заходів переважає використання фестивалей, концертів, живих виступів та спортивних змагань та наведено приклади використання цих видів заходів серед українських територіальних громад.

Було звернуто увагу на іще один досить поширений вид заходів, який набув популярності після появи Covid-19 – онлайн-заходи. Дослідження дозволило проаналізувати та визначити особливості проведення таких заходів, їх переваги та недоліки.

Дослідження, які представлені в пункті 1.2. вказують, що незважаючи на вид та спосіб проведення усі заходи опосередковано або ж безпосередньо впливають на розвиток громади та на кожного мешканця громади індивідуально. Вплив за різними факторами може бути позитивним та негативним, тому організаторам події важливо враховувати потенційний вплив заходу на розвиток громади, щоб мінімізувати негативний вплив і не нашкодити громаді.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЗАХОДІВ У М. ПОГРЕБИЩЕ

2.1. Аналіз документів та положень комунального закладу «Центр культури та дозвілля» з регулювання проведення соціокультурних заходів у м. Погребище

Погребищенська громада була створена 25 жовтня у 2020 році, адміністративним центром Погребищенської ОТГ є м. Погребище, Вінницького району, Вінницької області. Станом на 1 січня 2021 року населення міста становило 10013 мешканців [10], населення громади - 27731 особа[18].

Відповідно до закону України «Про Культуру» установою, яка забезпечує культурні потреби та інтереси населення є центр культурних послуг[12]. Центр культурних послуг це багатофункціональний заклад культури, що з урахуванням чисельності, вікового, статевого, національного, соціального, професійного складу населення, мінімальних стандартів забезпечення населення культурними послугами має:

- зручне розташування для відвідування жителями територіальної громади
- кваліфіковані кадри
- сучасну матеріально-технічну базу
- спроможність забезпечувати надання комплексу культурних послуг
- надавати консультаційну, інформаційну допомогу
- доступ до користування приміщеннями та обладнанням для творчості, неформального навчання та спілкування жителів територіальної громади.

Напрями роботи центру культурних послуг формуються згідно з потребами та інтересами жителів територіальної громади/суміжних територіальних громад.

Установа, яка здійснює регулювання та проведення соціокультурних заходів, задовольняє культурні потреби та інтереси жителів у м. Погребище та Погребищенської громади є комунальний заклад «Центр культури та дозвілля» Погребищенської міської ради Вінницького району Вінницької області. Даний заклад є центром методичної та культурно-освітньої роботи в місті, а також координує всі процеси культурно-просвітницької діяльності клубних закладів, постійно надає методичну та практичну допомогу клубним установам територіальної громади, проводить семінарські заняття з керівниками клубних установ та фахівцями з різних жанрів художньої творчості.

У своїй діяльності Комунальний заклад «Центр культури та дозвілля» керується Конституцією України, Законом України «Про культуру»[12], Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні»[13], наказами Міністерства культури України, управління культури і мистецтв облдержадміністрації, рішеннями та розпорядженнями голови міської ради, наказами начальника відділу культури Погребищенської міської ради, Статутом Комунального закладу «Центр культури та дозвілля» та іншими нормативно-правовими актами, що регулюють діяльність у галузі «Культура».

Регулювання проведення соціокультурних заходів здійснюється відповідно Статуту «Центру культури та дозвілля», де зокрема зазначається, що свою роботу центр проводить за такими напрямками: збереження, відродження і розвиток української культури; забезпечення культурно-дозвіллевих потреб громадян, Організація та проведення культурно-масових заходів, театралізованих свят, народних гулянь, а також обрядів відповідно до місцевих звичаїв і традицій. Створення необхідних умов для нерегламентованого дозвіллевого спілкування,

відпочинку і розваг. Організація дозвілля для різновікових груп населення, у тому числі проведення вечорів відпочинку, дискотек, молодіжних балів, карнавалів, дитячих ранків та інших розважальних та культурно-просвітницьких програм.

2.2. Досвід реалізації та оцінювання соціокультурних заходів у м. Погребище

Відповідно до напрямів роботи центр планує та регулює свою діяльність, плануються проведення заходів на різноманітну тематику та в різних форматах. В закладах культури громади традиційно проводяться обрядові свята «Колодка», «Меланки», «Василя», «Йорданське свято». За 2021 рік під час пандемії Covid-19 заклади культури змушені були скасувати проведення низки соціокультурних заходів. В лютому з нагоди Дня вшанування Героїв Небесної Сотні був проведений мітинг-реквієм за участю громадськості міста і студентства та було проведено акцію вшанування Героїв Небесної Сотні «Ангели пам'яті». В квітні в залі міської ради працівниками ЦКД та міської ради були проведені урочисті проводи юнаків громади в Збройні Сили України за участю колективів художньої самодіяльності ЦКД. В травні з нагоди Дня пам'яті і примирення та 76-ої річниці Перемоги над нацизмом у Другій Світовій війні на центральній площі міста біля обеліска Слави був проведений мітинг-реквієм.

На міському стадіоні «Колос» у липні було проведене театралізоване дійство свята Івана Купала в якому взяли участь самодіяльні колективи громади. 14 серпня в день свята Маковія на міському стадіоні «Колос» було проведене обласне фольклорне свято «Світанки над Россю» зі вшанування пам'яті фольклористки Насті Присяжнюк, в рамках плеяди культурно-мистецьких заходів «Ти у мене єдина» присвячене 30-ій річниці Незалежності України. 19 серпня у м. Погребище був проведений IV Всеукраїнський форум «Україна Сакральна» за зміцнення

національної єдності за участю представників місцевої влади та запрошених гостей з різних регіонів України.

В 2021 році у зв'язку з карантинними обмеженнями у закладах культури громади зменшилась кількість проведених культурно-мистецьких заходів. А тому працівники культури стали працювати зі своїми глядачами у форматі онлайн-режиму. Протягом року в онлайн-режимі були викладені вітання та концерти з нагоди: Меланки і Василя; 32-річниці виведення військ з Афганістану; Міжнародний День прав жінок і миру; 207-річниця з Дня народження Т.Г.Шевченка; День Українського добровольця; День матері; День вишиванки; День міста; День працівників культури та майстрів народного мистецтва; День працівників сільського господарства; День пам'яті Назарія Яремчука; Вітання з Новим 2022 роком; 127-річниці від Дня народження Насті Присяжнюк.

Проведений аналіз діяльності центру культури та дозвілля показав, що в період за 2021 рік були проведені соціокультурні заходи, які проводяться щорічно для забезпечення реалізації поставлених завдань зі збереження, відродження та розвитку української культури та забезпечення культурно-дозвіллевих потреб громадян. Водночас дослідження діяльності виявило відсутність в центрі інструментів виявлення даних потреб та оцінювання впливу проведених заходів. За даними звіту про діяльність клубних закладів Погребищенської ОТГ за 2021 рік у м. Погребище культурними установами було проведено 181 захід, які відвідало сумарно 12983 мешканці, враховуючи кількість мешканців, що проживає у місті, відвідуваність заходів становить 0,7%. Тож можемо прослідкувати пряму залежність між відсутністю інструментів виявлення потреб громадян, впливу проведених заходів та мінімальною зацікавленістю населення в проведених заходах та їх низькою відвідуваністю.

Для того, щоб підвищити популярність заходів шляхом їхнього позитивного впливу на громаду доцільно використовувати альтернативний підхід до прогнозування впливу перед подією полягає в тому, щоб «вчитися на помилках» та задокументувати соціокультурний вплив під час і після події. Ретроспективні дослідження служать для прояснення того, що вже сталося і сприяють прогнозуванню майбутнього. Ці дослідження визначають, що сталося і документують, як відбуваються зміни, щоб вимірювання впливу та управління могли продовжуватися з часом. Ретроспективна оцінка соціокультурних заходів може відігравати важливу роль у звітуванні про вплив, як позитивний, так і негативний і їх відносну важливість для приймаючої спільноти. Така інформація сприяє глибшому розумінню проблем, що стосуються громади організаторами заходів та допомагає організаторам розробити майбутні стратегії, щоб максимізувати позитивний вплив та мінімізувати негативний вплив майбутнього фестивалю.

Для оцінки соціокультурного впливу події місцевого масштабу використаємо структуру запропоновану австралійськими науковцями К. Смол, Д. Едвардс, Л. Шерідан, яка складається з 6 етапів: опис, створення профілю, ідентифікація, проектування, оцінка та зворотний зв'язок[31]. Етапи з 1 по 3 цієї структури сприяють створенню цілісної картини фестивалю чи події, тоді як четвертий і п'ятий етапи спеціально вимірюють вплив, який може виникнути під час проведення соціокультурного заходу. Опис включає характеристики фестивалю або події, включаючи тип; пропонувані заходи; місце і час; фізичне розташування та деталі організації фестивалю. Другий етап полягає у створенні профілю призначення для спільноти, яка проводить подію. Він має включати профіль самої дестинації, а також характеристики підгруп місцевих жителів, на яких найбільше вплине фестиваль. Під час ідентифікації соціокультурних впливів необхідно визначити діапазон потенційних соціокультурних впливів, які можуть виникнути в

результаті проведення фестивалю, використовуючи будь-яку комбінацію методів, включаючи мозковий штурм групи експертів, інтерв'ю з представниками Центру культури та дозвілля.

Четвертий етап – проектування соціально-культурних впливів, які можуть виникнути від проведення фестивалю. Прогнози робляться перед проведенням фестивалю та представляють перед фестивалне сприйняття заходу представниками громади. Для отримання результатів пропонується використовувати шкалу вимірювання впливу у вигляді анкетування, яке було розглянуто в розділі 1. В анкетуванні зазначається фактор потенційного впливу та рівень впливу вказаного чинника на респондента. Оцінка сприйнятого соціокультурного впливу фестивалю проводиться після його проведення. Вона має на меті визначити загальний «вплив» або прийнятність фестивалю в очах приймаючої спільноти. Оцінка вимагає ретельного збору та аналізу даних, щоб зробити висновки щодо сприйнятого позитивного та негативного соціокультурного впливу фестивалю. Зворотний зв'язок та висновки повідомляються організаторам заходу та зацікавленим сторонам. Це дає можливість розробити майбутні стратегії, які допоможуть громаді отримати вигоду з позитивного впливу та пом'якшити негативний вплив.

Для аналізу було обрано подію відповідно плану роботи КЗ «Центру культури та дозвілля» Погребищенської міської ради на 2022 рік – обласний фестиваль «Світанки над Россю». Результати аналізу викладено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2. Аналіз соціокультурного впливу події «Світанки над Россю»

	Етап	Характеристика
--	------	----------------

1.	Опис події	Фестиваль на честь української фольклористики Насті Присяжнюк, місце проведення м. Погребище, стадіон «Колос». Передбачаються наступні заходи: виставки територіальних громад з обрядовими стравами, дефіле українських старовинних та сучасних народних костюмів, вишитих рушників та інших виробів народного мистецтва, виступи аматорських колективів та запрошених музикантів.
----	------------	--

Продовж.табл.2.2

2.	Профіль місця проведення	Стадіон «Колос» розташований у м. Погребище – центрі Погребищенської територіальної громади, до складу якої входить 60 населених пунктів. Стадіон розрахований на невелику кількість відвідувачів до 2000 людей з використанням прилеглих територій.
3.	Ідентифікація соціокультурних впливів	<p>Підвищена згуртованість спільноти</p> <p>Покращена комунікація</p> <p>Збільшення автомобільного/пішохідного руху</p> <p>Досвід нової діяльності та культурного досвіду</p> <p>Розвиток культурних навичок/талантів</p>
4.	Проектування соціокультурних впливів	<p>Підвищена згуртованість спільноти</p> <p>Зміна рутини жителів</p> <p>Досвід нової діяльності та культурного досвіду</p>

5.	Оцінка	Після проведення заходу
6.	Зворотний зв'язок	Після проведення заходу

Отримані дані використаємо для планування та розробки покращеного сценарію етнографічного фестивалю «Світанки над Россю», який представлений у Додатку Б. Для того, щоб досягнути мети згуртованості спільноти та підвищити рівень комунікації між учасниками та відвідувачами до типових заходів події було додано ті, що передбачають багато взаємодії та спілкування між учасниками фестивалю та відвідувачами. Зокрема, захід передбачає виступи фольклорних гуртів, проведення майстер-класів, спільне приготування їжі, зони для спільного споживання приготованої їжі, введення хороводів, конкурси та змагання. До кожної зони фестивалю будуть закріплені групи волонтерів, що своєю чергою буде сприяти залученню молоді до проведення заходу та надасть їм можливість отримати досвід нової діяльності та культурного досвіду. Для просування даного заходу організаторам було також запропоновано використовувати оновлений постер (див. дод.В) та афішу (див. дод.Г), які відповідають вимогам сучасності.

Отже, у цьому дослідженні було виявлено, що важливим компонентом цієї події є її соціокультурний вплив на громаду, цей вплив сприймається як більший, ніж економічний, мешканці та організатори події погоджуються, що фестиваль «Світанки над Россю» має більший соціальний, ніж економічний вплив на місцеву громаду. Місцеві жителі та стейкхолдери заходу також відзначають, що фестиваль більший вплив має на «підвищення гордості громади» та на «підвищення іміджу громади». Такий тип заходів у місцевості подібного типу, який досліджується, дозволяє диверсифікувати місцеву соціальну, економічну та культурну діяльність і допомагає людям краще усвідомлювати свої можливості, а також сприймати інші робочі місця, можливості для бізнесу, розвитку творчих здібностей, комунікації. У

всьому цьому ця подія сприяє покращенню якості місцевого життя. Таким чином, після проведеного аналізу діяльності Центру культури та дозвілля в м. Погребище та проведених заходів, можна зробити висновок, що існує прямий зв'язок між відсутністю аналізу впливу заходів на громаду, доцільного планування заходів відповідно до отриманих результатів та низькою відвідуваністю проведених заходів. Соціокультурні заходи є невіддільними та важливими для створення і підтримки високого рівня життя громади та їх добробуту, оскільки заходи являються унікальною платформою для міжкультурного спілкування, об'єднання суспільства та задоволення соціокультурних потреб населення.

На основі отриманих результатів доцільно запропонувати рекомендації щодо подальшого впровадження оцінювання соціокультурних заходів у м. Погребище, які розглянемо у наступному розділі дослідження.

2.3. Рекомендації щодо подальшого впровадження оцінювання соціокультурних заходів у м. Погребище

Оцінювання впливу соціокультурних заходів в м. Погребище потребує суттєвих та комплексних змін. Розглянемо основні рекомендації, що можуть бути впроваджені в Центрі культури та дозвілля Погребищенської міської ради.

1. Перш за все необхідно визначити чого не вистачає громаді, які впливи місцева влада, соціокультурні установи, місцевий бізнес та інші стейкхолдери очікують отримати внаслідок проведення певного соціокультурного заходу. Для формування очікуваних впливів рекомендується використовувати експертну думку спеціалістів в даній

сфері, користуватись напрацюваннями дослідників івент-менеджменту та власний досвід.

2. Оскільки вплив соціокультурного заходу спрямований на певну територіальну громаду, то доречно дослідити очікування мешканців щодо впливу соціокультурного заходу. Даний етап може здійснюватися шляхом опитування через анкетування чи інтерв'ю. Важливо також звертати увагу на негативні аспекти які зазначатимуть мешканці, оскільки при подальшому використанні отриманої інформації організатори заходу повинні врахувати при організації заходу та мінімізувати негативний вплив.
3. Після отримання необхідної інформації організатори заходу повинні обрати варіанти, як можливо досягнути бажаних результатів. Для цього необхідно провести аналіз проведених заходів раніше, статистику їх відвідування та залучення до проведених активностей з метою виявлення схожих заходів та аналізу їх успішності. Даний аналіз допоможе зрозуміти організаторам та зацікавленим сторонам виявити помилки чи недоліки, які були допущені при організації події раніше і запобігти повторенню цих помилок знову.
4. Для ефективного планування та організації заходу, окрім аналізу раніше проведених місцевих заходів організатори можуть звернутись до досвіду інших територіальних громад та міжнародного досвіду організації і проведення соціокультурних заходів.
5. Після проведення соціокультурного заходу доцільно провести повторне дослідження з оцінювання впливу соціокультурного заходу на громаду. Дані дослідження проводяться у вигляді опитування, анкетування чи інтерв'ю з усіма зацікавленими сторонами. Даний етап необхідний для визначення, які цілі були досягнуті та які очікування впливу

соціокультурного заходу були виправдані. Отримані результати обговорюються з усіма зацікавленими сторонами. Даний етап потребує ретельного збору даних та обробки інформації, оскільки на основі отриманих результатів надалі будуть надані рекомендації.

6. Кінцевим етапом оцінювання впливу соціокультурного впливу заходу на громаду є надання рекомендацій. Рекомендації використовуються для ефективнішого планування наступних подій з врахуванням отриманого досвіду.

При врахуванні наданих рекомендацій громада отримуватиме позитивний соціокультурний вплив, а їх негативний вплив буде мінімізовано. Покращення якості проведення заходів та підвищення рівня їх відвідуваності буде екстраполюватися на інші заходи та події, що допоможе розвивати соціокультурну сферу громади. Інструмент оцінювання впливу соціокультурних заходів на розвиток громади дозволяє оцінити успіх події протягом багатьох років з різних точок зору. Дослідження також показує, що населення та організатори повинні бути залучені до організації та проведення соціокультурних заходів безпосередньо відповідно до запитів громади, задля більшої соціокультурної вигоди для регіону.

Висновки до розділу 2

В практичній частині дослідження детальнішу увагу було приділено «Центру культури та дозвілля» Погребищенської міської ради. Дана культурна установа ініціює та регулює проведення соціокультурних заходів в Погребищенській територіальній громаді. В пункті 2.1. аналіз діяльності центру показав, що в своїй роботі установа керується внутрішнім статутом, наказами Міністерства культури України, управління культури і мистецтв облдержадміністрації, рішеннями та розпорядженнями голови міської ради, наказами начальника відділу культури

Погребищенської міської ради, та іншими нормативно-правовими актами, що регулюють діяльність у галузі «Культура».

В пункті 2.2. аналіз показав, що незважаючи на велику кількість проведених заходів у 2021 році відвідуваність заходів була максимально низькою, оскільки ефективність роботи центру та зокрема проведених соціокультурних заходів не вимірюється через нестачу ресурсів та відповідних фахівців. Тому було запропоновано інструмент вимірювання впливу соціокультурних впливів на розвиток громади з метою збільшення кількості відвідувачів, якості проведених заходів і як наслідок покращення рівня життя мешканців громади. Даний інструмент передбачає 6 поетапних кроків, кожен з яких дозволяє проаналізувати захід. В дослідження запропонований аналіз соціокультурного заходу «Світанки над Россю» відповідно до кроків та представлено, як отримані результати можна імплементувати під час написання сценарію заходу. Для ефективності використання даного інструменту в розділі 2.3 описані рекомендації, щодо впровадження оцінювання впливу соціокультурних заходів на розвиток громади в діяльність культурної установи.

ВИСНОВКИ

Це дослідження поглиблює знання про соціокультурні заходи місцевого масштабу та аналізує позитивний і негативний вплив таких заходів на якість життя спільноти. Було визначено, що соціокультурні заходи класифікуються за охопленням цільової аудиторії, за формою і метою, та розміром. Враховуючи специфіку визначення терміну «заходи» було надане авторське визначення, яким надалі користувались в дослідженні. У ході аналізу проведених заходів територіальними громадами в Україні за останні роки було досліджено, що найпоширенішими соціокультурними заходами є фестивалі, спортивні змагання,

концерти, живі виступи. У літературі визначається, що заходи залежно від типу або розміру впливають на громаду та можуть призвести до різного впливу на якість життя мешканців.

Аналіз літератури та досліджень продемонстрував, що навіть на невеликих територіях заходи є важливими, оскільки вони можуть мати прямий і непрямий вплив на громаду та окремих індивідів. Зокрема вони надають можливості для участі в заході, розвитку навичок, волонтерства, соціального, культурного, економічного та екологічного розвитку. Громадські заходи можуть залучати туристів та відвідувачів на регіональному, національному та міжнародному рівнях. Події допомагають привернути увагу та рекламувати пам'ятки культури та інфраструктуру. Вони дозволяють максимально і раціонально використовувати певну місцевість, збереження цієї місцевості може призвести до фінансової вигоди та поширення мистецької та культурної спадщини. Не менш важливим соціокультурним впливом заходів є об'єднання громади. Залучення та заохочення місцевих жителів є ключовими для успіху будь-якої події місцевого масштабу. Організований захід, будь-якого формату безсумнівно, може об'єднати місцеву громаду, хоча б завдяки тому, що пропонує конкретне місце проведення та центральний фокус для діяльності. Також незалежно від типу заходу чи мети його проведення, захід може допомогти підвищити рівень залученості спільноти до життя громади. На місцевому рівні виступити в якості засобу або відправної точки для участі чи змін, захід спільноти може допомогти побудувати дух громади.

Аналіз діяльності комунального закладу «Центр культури та дозвілля» м. Погребища показав, що діяльність даної культурної установи попри регулярне проведення та реалізацію різноманітних заходів, здійснюється неефективно, враховуючи критично низьку відвідуваність цих заходів. Отримані дані вказують на те, що планування та розробка соціокультурних заходів здійснюється без залучення громадської думки та без урахування соціокультурних потреб громади.

Таким чином «Центру культури та дозвілля» для покращення своєї діяльності було розроблено та запропоновано план вимірювання впливу соціокультурного заходу на громаду. Структура аналізу впливу складається з 6 покрокових етапів, що дозволяють спрогнозувати вплив події до проведення заходу, дослідити вплив події безпосередньо під час події та проаналізувати отримані дані для покращення роботи надалі. Під час аналізу заходу «Світанки над Россю» виявлено, що в громаді очікується наступний соціокультурний вплив – згуртованість громади, отримання нового досвіду, можливість творчої реалізації. Відповідно до потенційного впливу було рекомендовано впровадити в структуру фестивалю заходи, що сприятимуть досягненню відповідних факторів. За умови впровадження рекомендованих заходів в фестивальну програму. Нові дослідження на основі наданих рекомендацій будуть корисними, щоб повторити результати про які йдеться в дослідженні, або дослідити можливі нові виміри аналізу. Інші дослідження, що включають опитування на місці, під час або після заходу, також є корисними оскільки надають можливість оцінити вплив проведеного заходу на мешканців та на якість їхнього життя і за необхідності коригувати плани розробки заходів для покращення якості життя громади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «Малі міста – великі враження» – не одноразова акція! *Малі міста - великі враження*. URL: <http://bigimpression.uccs.org.ua/novyny/mali-mista-velyki-vrazhennia-ne-odnorazova-aktsiia/> (дата звернення: 25.05.2022).
2. Plan z – лабораторія трансформації. малі міста України : монографія. Київ : Institute of cultural policy, 2016. 155 с.
3. Грицку-Андрієш Ю., Бучко Ж. Фестивальний туризм у системі рекреаційно-туристської діяльності. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2010. № 519-520. С. 56–60.
4. Дяченко Ю.В., Седікова І.О., Бондар В.А. Event-менеджмент як складник інформаційно-комунікаційних технологій у публічному управлінні. *Вчені*

- записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління. 2020. Т.31 (70), № 6. С. 39 – 44.*
5. ЗАХІД – Академічний тлумачний словник української мови. *Академічний тлумачний словник української мови.* URL: <http://sum.in.ua/s/zakhid> (дата звернення: 25.05.2022).
 6. Івент та його організація -популярні питання про організацію свят. Івент агенція Барви. <https://barvy-event.com>. URL: <https://barvy-event.com/faq1> (дата звернення: 10.06.2022).
 7. Мадісон І. На день міста у переяславі виступить співачка тоня матвієнко. оновлена програма заходу – переяслав.city. *Переяслав.City.* URL: <https://pereiaslav.city/articles/165221/programa-svyatkuvannya-dnya-pereyaslava> (дата звернення: 25.05.2022).
 8. Малі міста - великі враження. *Малі міста - великі враження.* URL: <http://bigimpression.uccs.org.ua/> (дата звернення: 25.05.2022).
 9. Підбито підсумки фіналу проекту «Малі міста – великі враження». *Кабінет Міністрів України.* URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/pidbito-pidsumki-finalu-proektu-mali-mista-veliki-vrazhennya> (дата звернення: 25.05.2022).
 10. Погребищенська міська рада - Вінницька область. *Рада інфо – портал місцевого самоврядування України.* URL: <https://rada.info/rada/03772654/> (дата звернення: 25.05.2022).
 11. ПОДІЯ – Академічний тлумачний словник української мови. *Академічний тлумачний словник української мови.* URL: <http://sum.in.ua/s/podija> (дата звернення: 10.06.2022).
 12. Про культуру : Закон України від 14.12.2010 р. № 2778-VI : станом на 4 груд. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> (дата звернення: 25.05.2022).

13. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР : станом на 13 лют. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text> (дата звернення: 25.05.2022).
14. Про проблеми малих міст – Український центр культурних досліджень. *Український центр культурних досліджень*. URL: <https://uccs.org.ua/detsentralizatsiia/statti/pro-problemy-malykh-mist/> (дата звернення: 08.06.2022).
15. Програма святкування дня міста. *Ірпінська міська рада*. URL: <https://www.imr.gov.ua/62-sekretar-radi-informue/3168-programa-svyatkuvannya-dnya-mista> (дата звернення: 25.05.2022).
16. Роль мистецьких фестивалів у саморозвитку громад. *Demcult Центр розвитку «Демократія через культуру»*. URL: <https://demcult.org/rol-misteckikh-festivaliv-u-samoroz/> (дата звернення: 25.05.2022).
17. Чайка В. Фестивально-музичний рух української діаспори як форма презентації української культури. Народна творчість українців у просторі та часі: Наук. зб. Луцьк, 2018. С. 567–570.
18. Чисельність населення (за оцінкою) по містах обласного значення та районах. *Головне управління статистики у Вінницькій області*. URL: <https://vn.ukrstat.gov.ua/index.php/statistical-information/6409-2010-11-26-08-09-32.html> (дата звернення: 25.05.2022).
19. Delamere T. A. Development of a scale to measure resident attitudes toward the social impacts of community festivals, part II. verification of the scale. *Event management*. 2001. Т. 7, № 1. С. 25–38. URL: <https://doi.org/10.3727/152599501108751452> (дата звернення: 25.05.2022).

20. Elias-Varotsis S. Festivals and events – (Re)interpreting cultural identity. *Tourism review*. 2006. Т. 61, № 2. С. 24–29. URL: <https://doi.org/10.1108/eb058472> (дата звернення: 25.05.2022).
21. Events. Insights. *Events Industry Council*. URL: <https://insights.eventscouncil.org/Full-Article/event> (дата звернення: 10.06.2022).
22. Fredline L., Deery M., Jago L. Host community perceptions of the impact of events a comparison of different event themes in urban and regional communities. Австралія : CRC for Sustainable Tourism, 2006. 46 с.
23. Getz D. Event tourism: definition, evolution, and research. *Tourism management*. 2008. Т. 29, № 3. С. 403–428. URL: <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2007.07.017> (дата звернення: 25.05.2022).
24. Getz D., Page S. Event studies: theory, research and policy for planned events. Taylor & Francis Group, 2016. 534 с.
25. Goldblatt J. J. Special events: creating and sustaining a new world for celebration. Hoboken, New Jersey : Wiley, 2014. 406 с.
26. Gursoy D., Kim K., Uysal M. Perceived impacts of festivals and special events by organizers: an extension and validation. *Tourism management*. 2004. Т. 25, № 2. С. 171–181. URL: [https://doi.org/10.1016/s0261-5177\(03\)00092-x](https://doi.org/10.1016/s0261-5177(03)00092-x) (дата звернення: 25.05.2022).
27. How to combat zoom fatigue. *Harvard Business Review*. URL: <https://hbr.org/2020/04/how-to-combat-zoom-fatigue> (дата звернення: 08.06.2022).
28. Janeczko B. Estimating the economic impacts of festivals and events: a research guide. Gold Coast, Qld : CRC for Sustainable Tourism, 2002. 38 с.

29. Kreag G. The impacts of tourism : курс лекцій. Міннесота : Sea Grant Minnesota, 2001. 20 p.
30. Mair J., Duffy M. The role of festivals in strengthening social capital in rural communities. *Event management*. 2018. Т. 22, № 6. С. 875–889. URL: <https://doi.org/10.3727/152599518x15346132863229> (дата звернення: 25.05.2022).
31. Small K., Edwards D., Sheridan L. A flexible framework for evaluating the socio-cultural impacts of a (small) festival. *International journal of event management research*. 2005. Т. 1, № 1. С. 66–77.
32. Šušić V., Dordević D. The place and role of events in the tourist development of the southwest serbia cluster. *Facta universitatis series: economics and organization*. 2011. Vol.8, N.1. С. 69–81.
33. The many forms and types of concerts. *Bon Jovi - One Of World's Most Legendary Band*. URL: <https://www.bonjoviofficialmerch.com/index.php/2021/10/21/the-many-forms-and-types-of-concerts/> (дата звернення: 25.05.2022).
34. Vanclay F. International principles for social impact assessment. *Impact assessment and project appraisal*. 2003. Т. 21, № 1. С. 5–12. URL: <https://doi.org/10.3152/147154603781766491> (дата звернення: 25.05.2022).
35. Virtual event. *Optimizely*. URL: <https://www.optimizely.com/optimization-glossary/virtual-event/> (дата звернення: 08.06.2022).
36. Virtual events: how to take advantage of higher attendance rates. *Skift Meetings*. URL: <https://meetings.skift.com/virtual-events-take-advantage-higher-attendance-rates/> (дата звернення: 08.06.2022).
37. Viviers P.-A., Slabbert E. Towards an instrument measuring community perceptions of the impacts of festivals. *Journal of human ecology*. 2012. Т. 40, № 3.

С. 197–212. URL: <https://doi.org/10.1080/09709274.2012.11906538> (дата звернення: 25.05.2022).

38. Weaver D. B., Lawton L. J. Resident perceptions of a contentious tourism event. *Tourism management*. 2013. Т. 37. С. 165–175.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Таблиця впливів соціокультурних заходів на розвиток громади

	Позитивний	Негативний
Соціальний	Посилена ідентичність громади Покращений імідж спільноти Підвищена згуртованість спільноти	Зростання злочинності чи вандалізму

	<p>Підвищення добробуту громади</p> <p>Досягнення спільних цілей спільноти</p> <p>Покращена комунікація всередині громади</p> <p>Покращує розуміння різних спільнот та національних меншин</p> <p>Більша толерантність до соціальних відмінностей</p> <p>Задоволення психологічних потреб</p>	<p>Збільшення автомобільного/пішохідного руху</p> <p>Порушення звичайних розпорядків життя</p>
Культурний	<p>Досвід нової діяльності та культурного досвіду</p> <p>Розвиток культурних навичок/талантів</p> <p>Тривалий позитивний культурний вплив</p> <p>Покращує якість життя</p> <p>Позитивні зміни цінностей і звичаїв</p> <p>Сприяє культурному обміну</p>	<p>Висвітлення культурних стереотипів</p> <p>Надмірний попит на людські ресурси</p> <p>Нерівномірний розподіл переваг заходу</p>

	Зберігає культурну самобутність населення Збільшує попит на історико-культурні експонати	
Економічний	Прямі/непрямі надходження до бюджету Збільшення кількості робочих місць	Вартість невдачі події для місцевої/національної економіки Завищені ціни на продукти, послуги та зручності
Екологічний	Підвищення обізнаності з екологічних проблем Використання пустирів, нетуристичних точок	Неприйнятний рівень шуму Відходи та забруднення Пошкодження місця/розташування коротко- та довгострокове

Ресурс: авторська розробка на основі матеріалів Г.Крег, Д.Гетц

СЦЕНАРІЙ

проведення обласного фольклорного фестивалю
«Світанки над Россю», присвяченого пам'яті відомої
фольклористки Насті Присяжнюк

*(14 серпня 2022 р. 16.00 м. Погребище Погребищенської територіальної
громади Стадіон «Колос»)*

Святково прибраний стадіон, праворуч розміщена сцена. Встановлені банери: «Світанки над Россю» (адмінбудинок), *Одна-єдина, моя ти рідна Україна* (вище на пагорбі), *«Вітаємо учасників фестивалю»* (при вході на стадіон).

На біговій доріжці стадіону розміщені: виставка образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва (*ліворуч*); містечко майстрів, де проводитимуться майстер-класи з різних видів мистецтва, спільне приготування традиційної української кухні; (*по центру*) виставка дідухів, виставка-продаж українського одягу та сувенірної продукції (*біля адмінбудинку*). Для дітей працюють атракціони, поруч з атракціонами розташована зона для конкурсів. За стадіоном розміщена торгівля с/г продукції, зони для споживання їжі.

Біля кожної зони закріплені координатор та волонтери, які запрошують приєднатись до кожної зони, допомагають учасникам та контролюють дотримання правил та безпеки.

В записі звучать українські пісні та мелодії.

Перед початком концертної програми творчі аматорські колективи вибудовуються під сценою.

Транслюється відеоролик «Світанки над Россю»

(По завершенню трансляції відеоролика на сцену виходять ведучі)

Ведуча: Шановні земляки! Дорогі наші гості, що з'їхались з усіх куточків Вінниччини, шанувальники пісенних традицій, майстри усім доброго дня!

Ведучий: Прекрасне свято у нас нині – обласний фольклорний фестиваль «Світанки над Россю», присвячений пам'яті відомої фольклористки, краєзнавиці, педагогині, берегині національної культури, нашої землячки Насті Присяжнюк. Її ім'я вкарбоване золотими літерами в історії нашого надросянського краю. Настя Андріанівна Присяжнюк – творець справжньої енциклопедії подільського фольклору. Цій геніальній жінці сьогодні співатиме величальної Надросянський край.

Ведуча:

Погребище, мій росяний краю ,

Пісня радісно лється з грудей

Ми сьогодні гостей зустрічаєм

Гляньте, скільки навколо гостей

Ведучий:

Фестиваль пісенний

Тут зібрав рідню,

Де жила натхненна

Настя Присяжнюк

Ведуча:

Фестиваль фольклорний

В рідній стороні

Давні, неповторні

Тут дзвенять пісні

Ведучий:

Настя їх усе життя збирала

Від людей співучих на привілля,

В зошити таємні записала

Залишила нам «Пісні Поділля»

Ведучий: Це свято ще раз засвідчить, що народна творчість, як наша пісня – невмируща, вона жива, завдяки таким ентузіастам, як ви всі - наші прекрасні майстри і творчі колективи.

Ведуча: Ми завдячуємо тим людям, які стали ініціаторами проведення фольклорного фестивалю та за підтримки яких відбувається це величне дійство.

Ведучий: Запрошуємо на сцену до вітального слова

(Звучить урочиста музика)

- голову Вінницької обласної державної адміністрації Сергія Борзова

- депутата Верховної Ради України Ірину Борзову

- голову Погребищенської міської ради Сергія Волинського,

- директора Департаменту гуманітарної політики Вінницької облдержадміністрації Олександра Мельника.

(Виступи гостей)

Ведуча: Дякуємо шановним гостям за вітання!

(Гості залишають сцену).

Ведуча:

*Земля, якій не позичати вроди,
Тут воду пив, славетний Кармалюк.
Зі сторони, де ясне сонце сходить-
Народжена і Настя Присяжнюк.
Що залишила нам пісенне віно,
А ще – прислів'я, приказки, казки—
Во славу Погребища й України,
Для поколінь грядущих на віки.*

Ведучий:

*Такий народ, як ми –не подолати,
Допоки в нас мета і ціль єдина.
В молитві з нами-Бог Отець і Мати,
Соборна й незалежна Україна.*

*(На словах ведучих про Настю Присяжнюк на сцену виходить ансамбль «Обереги»
Надроянського СБК).*

Ведуча: Настя Присяжнюк увійшла до історії національної духовності, як невтомна збирача, дбайлива хранителька надбань усної народної творчості. Чимало цих пісенних скарбів, зібраних Настею Андріанівною, увійшли до прекрасного видання «Пісні Поділля», яке побачило світ у видавництві «Наукова думка» в 1976 році.

Ведучий: У 2012 році в нашому місті створено Погребищенський краєзнавчий музей імені Насті Присяжнюк, фонди якого нараховують понад 1000 унікальних предметів. В колекції музею зберігається близько 60 тис. народних пісень, прислів'їв та приказок, плачів та голосінь, казок, переповідок та бувальщин, які за своє життя встигла зібрати та записати відома фольклористка.

Ведуча: Вшановуючи пам'ять видатної подільської фольклористки, від учасників фестивалю, квіти на могилу Насті Присяжнюк покладуть земляки __

(Звучить у записі журлива мелодія)

Ведучий:

Тож хай сміється доля журавлина

Зліта веселка в небо золота

Хай лине Насті пісня солов'їна

Для нас усіх на многії літа

Без оголошення ансамбль «Обереги» виконують пісню «Розкопаю гору»

Ведуча: Українська народна пісня «Розкопаю гору» із запису Насті Присяжнюк прозвучала у виконанні народного аматорського фольклорного ансамблю «Обереги» Надросянського сільського будинку культури Погребищенської міської територіальної громади (*Керівник Ганна Горобець*).

Відвідувачів запрошують до хороводів

Ведучий: Українські народні пісні із записів Насті Присяжнюк:

- «Тихо, тихо Дунай річку хитає»

—«А сіяти та орати мене батько навчив»» прозвучать у виконанні народного аматорського фольклорно-етнографічного ансамблю «Веселка» Талалаївського

сільського будинку культури. Погребищенської міської територіальної громади *(Керівник Галина Хоменко)*.

Ведуча: Вітаємо учасників фольклорного ансамблю «Господарочка» сільського клубу селища Погребище Перше *(Керівник Ольга Лесик)*.

Українська народна пісня «Росте калинонька».

Ведучий: Зустрічайте народний аматорський вокальний ансамбль української пісні «Розмай» Дзюньківського сільського будинку культури Погребищенської міської територіальної громади *(Керівник Андрій Бездень)*.

Українська народна пісня «Їхали козаки полем»

(На сцені вибудовується ансамбль народних інструментів)

Ведуча: Концертну програму продовжує ансамбль народних інструментів Погребищенської дитячої музичної школи. *(Керівник Ігор Капистинський)*.

Обробка Миколи Різоля «Верховина».

Ведуча: Нагадуємо вам шановні гості свята, що у містечку майстер -класів ви можете долучитись до приготування унікальних страв Надросся за автентичними рецептами, та взяти участь у конкурсах традиційних українських ігор.

Паралельно з виступами проводяться ігри та конкурси, майстер-класи в відповідних зонах.

Ведучий: А зараз зустрічайте неодноразового учасника багатьох культурно-мистецьких заходів міста та області, учасника обласного проекту «Щедрик-мелодія Вінниччини» народний аматорський жіночий вокальний ансамбль «Берегиня Павлівського сільського будинку культури Погребищенської міської територіальної громади *(Керівник Любов Савлук)*.

Ведучий: Пам'яті загиблих українців в боротьбі за свободу і незалежність України присвячується пісня *на вірші Василя Юхимовича. Музика Івана Сльоти «Альон цвіте»*. Виконує: вокальний ансамбль «Елегія» Центру культури та дозвілля Погребищенської міської ради.

Ведучий: Шановні присутні, наше свято продовжується. Зустрічайте наших гостей–заслужений народний ансамбль пісні і танцю України _____

Ведуча: Оплесками зустрічаємо Гурт «___»

Нагородження учасників фестивалю.

Ведучий: Для нагородження учасників Фестивалю на сцену запрошуються _____

Ведуча: Сьогодні гарний настрій для вас створять гурт «_____»

Ведучий: І на завершення цього велелюдного дійства – обласного фестивалю «Світанки над Россю» ім. Насті Присяжнюк представляємо вам відомий в Україні та за її межами гурт «_____»

Ведуча: Ось і завершується наше свято. Щиро дякуємо кожному із вас, хто долучився до проведення фестивалю.

Ведучий: Бажаємо усім здоров'я, радості буття, благополуччя і творчого натхнення. Для вас працювали _____

Звучить танцювальна музика, гості свята та учасники приєднуються спільно до хороводів.

Ресурс: авторська розробка

ДОДАТОК В

Постер для рекламування заходу «Світанки над Россю»

Ресурс: авторська розробка

ДОДАТОК Г

Афіша для рекламування заходу «Світанки над Россю»

Ресурс: авторська розробка